

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР****FOREIGN EXPERIENCE IN IMPLEMENTING STATE POLICY
IN THE SPHERE OF INTERNAL AFFAIRS: THE SECURITY DIMENSION**

Проблеми безпеки сьогодні мають вирішальне значення для розвитку та розбудови України як держави, що на шляху до утвердження демократії, незалежності й суверенітету наразі героїчно протистоїть підступному ворогові. Ситуація в країні на тлі спротиву російській агресії характеризується загостренням соціальних протиріч в усіх сферах життєдіяльності, виникненням на їхній основі різноманітних і надзвичайно складних конфліктів. Прагнення ж України вступити до євроатлантичних структур та бути повноправним членом Європейського Союзу суттєво збільшують кількість та розмаїття загроз національній безпеці. Зважаючи на викладене, на сучасному етапі розвитку суспільства особливого значення для державотворення набуває безпековий вимір державної політики. Внутрішня безпека – це міра (стан) захищеності національних інтересів від негативних чинників, джерелами яких є процеси, явища, події, а також дії (бездіяльність) юридичних та фізичних осіб, які знаходяться на території держави і перебувають під її юрисдикцією. Відтак, актуалізується потреба у формуванні суттєво оновленої моделі реалізації державної політики у сфері внутрішніх справ, передусім органами системи МВС України, що має ґрунтуватися на апробованій вітчизняною та зарубіжною практикою системі скоординованих превентивних заходів відвернення (нейтралізації) широкого спектру безпекових загроз. Зазначені положення потребують аналізу зарубіжного досвіду з вивченням передових практик та визначенням перспектив їх запровадження в Україні. Відмовляючись від очевидно неприйнятних (застарілих) положень, можемо запропонувати основні зарубіжні тренди з урахуванням пріоритетних завдань розвитку органів правопорядку як складової сектору безпеки.

Ключові слова: *реалізація державної політики, сфера внутрішніх справ, зарубіжні безпекові тренди, безпекові загрози, Міністерство внутрішніх справ України.*

Security issues are currently of critical importance to the development and state-building of Ukraine a nation that has chosen the path of democracy, independence, and sovereignty and is presently enduring one of the most challenging periods in its history. Amidst the resistance to prolonged Russian aggression, the situation in the country is characterized by intensifying social tensions across all spheres of life and the emergence of diverse, highly acute conflicts stemming from them. At the same time, Ukraine's aspiration to join Euro-Atlantic structures and become a full member of the European Union significantly increases the number, nature, and variety of threats to national security. Given the existing challenges and contradictions, the security dimension of implementing state policy in the sphere of internal affairs is of particular importance for successful state-building at the current stage of societal development. Internal security is the degree to which national interests are protected against threats

stemming from processes, phenomena, events, as well as the actions (or inaction) of legal entities and individuals located within the state's territory and subject to its jurisdiction. Consequently, there is an urgent need to develop a significantly updated model for implementing state policy in the sphere of internal affairs primarily by the agencies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine grounded in a system of coordinated preventive measures, validated by both domestic and international practice, to avert or neutralize a wide spectrum of security threats. These considerations necessitate further analysis of international experience, involving a thorough study of best practices and an assessment of the prospects and feasibility of their implementation in Ukraine. While discarding clearly unacceptable provisions namely those that are outdated, unjustifiably costly, or incompatible with the prevailing mindset it is deemed appropriate to propose key international trends, taking into account the priority development objectives of the Ministry of Internal Affairs system agencies as components of the security sector.

Key words: *implementation of state policy, sphere of internal affairs, foreign security trends, security threats, Ministry of Internal Affairs of Ukraine.*

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду функціонування органів правопорядку у сфері забезпечення безпечного середовища з визначенням кращих практик та інноваційних рішень, перспектив і можливостей їх запровадження в Україні.

Методологія дослідження характеризується використанням сукупності загальнонаукових та спеціальних методів, з-поміж яких системно-структурний – у межах аналізу формування державної безпекової політики; контент-аналізу – під час вивчення статистичних та аналітичних матеріалів органів системи МВС України з подальшою оцінкою одержаних результатів; порівняльно-правовий – для порівняльного аналізу діяльності органів правопорядку в Україні та інших країнах; формально-логічний – для характеристики безпекових загроз та інших чинників, що впливають на безпекову політику держави, визначають пріоритетні завдання і функції правоохоронних інституцій в умовах воєнного стану.

Основний текст. Поступальний розвиток суспільства неможливий без створення стійкої та результативної системи внутрішніх справ, однією з ключових ланок якої є органи системи МВС. Сучасні виклики і загрози, обумовлені комплексом соціально-економічних, політичних та інших чинників, вимагають від правоохоронної системи держави ефективного реагування, адекватної і послідовної трансформації структури й функціоналу [1; 2, с. 52–54].

Органи й установи МВС України, зокрема Національна поліція, державні служби з надзвичайних ситуацій, прикордонна та міграційна, протидіють широкому спектру загроз внутрішній безпеці. Йдеться про кримінальні протиправні діяння, нейтралізацію надзвичайних ситуацій, посилення безпеки державного кордону, протидію нелегальній міграції, торгівлі людьми, захист об'єктів критичної інфраструктури та протидію кіберзагрозам, покращання безпеки дорожнього руху, участь у межах компетенції у здійсненні комплексу заходів із забезпечення публічного порядку і дотримання законності в умовах воєнного стану.

Ситуацію ускладнює воєнно-політична нестабільність на кордонах, тимчасова окупація території держави, зрадницькі контакти угруповань організованої злочинності з спеціальними службами країни-агресора. Все це сприяє підвищенню рівня злочинності, зокрема у сфері незаконного обігу зброї, боєприпасів і вибухових речовин, торгівлі наркотиками та організації транзитного наркотрафіку, незаконного перетину державного кордону тощо.

Забезпечення національної стійкості, протидія широкому спектру взаємопов'язаних загроз передбачають розвиток системи координації й комунікації центральних органів виконавчої влади, що знаходяться у сфері управління МВС України, як між собою, так і з іншими інституціями сектору безпеки, підвищення рівня їх матеріально-технічного забезпечення та підготовки кадрів у відповідності до сучасних і перспективних вимог безпекового середовища.

Закріплені в Стратегії національної безпеки (у редакції 2015 року) [3] та прийнятих у різні часи комплексних цільових програмах (1993, 1996, 2000, 2006) і концепціях (2010 і 2011) протидії (профілактики) злочинності, правові та організаційні заходи здебільшого залишаються нереалізованими. В умовах оновлення правоохоронної системи, модернізації інституцій сектору безпеки та судочинства, на діяльності органів правопорядку негативно позначається недооцінка наукового потенціалу в частині моніторингу та прогнозування безпекової ситуації на загальнодержавному та місцевому (регіональному) рівнях.

Тож з урахуванням положень оновленої Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни» (Указ Президента України від 14.09.2020 №392/2020) [4], актуальним вважається реалізація додаткових заходів щодо удосконалення діяльності правоохоронних структур на основі передового досвіду й кращих практик діяльності органів поліції провідних країн світу. Зазначене має визнаватися одним з ключових пріоритетів у розробленні принципово нової стратегії розвитку системи МВС України на найближчі роки й подальшу перспективу.

Для ефективного сприйняття зарубіжного досвіду діяльності органів поліції необхідний ґрунтовний порівняльний аналіз функціонування передових практик з визначенням перспектив і ступеня можливостей їх запровадження в Україні. Серед зазначеного:

- комплексний аналіз стану, структури й тенденцій безпекової ситуації та правопорушень у розрізі окремих країн та регіонів (насамперед які мають досвід внутріполітичних і військових / збройних конфліктів), факторів, що її детермінують, визначення економічного підґрунтя з підготовкою прогнозу розвитку розвитку небезпечних (у першу чергу криміногенних, фонових) явищ і пропозиції щодо реагування та негативні тенденції (законодавче й відомче регулювання, вдосконалення практичної діяльності і посилення взаємодії сил правопорядку) [5];

- розроблення спеціальних програм профілактики правопорушень (на рівнях регіону, міста, територіальної громади) з передбаченням координації та взаємодії підрозділів поліції, інших структур сектору безпеки, органів місцевої влади та інституцій громадянського суспільства [6];

- залучення громадян на волонтерських засадах до забезпечення публічного порядку, що розглядається як передумова ефективної роботи правоохоронних органів (заслугує на увагу поширені в США програми взаємодії поліції з населенням «Сусідська допомога», «Зупини злочинця», «Громадський патруль», «Допомога жертвам правопорушень», а також практика neighborhood watch (сусідська варта), коли мешканці мікрорайону (містечка) або двору багатопверхового будинку здійснюють патрулювання та спостерігають за місцевістю) [7];

- взаємодія правоохоронних органів з представниками масмедіа, зокрема залучення журналістів для участі в спеціальних навчаннях, відпрацювання злагоджених дій поліції і представників засобів масової інформації при загрозах заворушень, формування навичок поведінки у небезпечних зонах [8];

- новий формат боротьби з організованою та професійною злочинністю на основі методики SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment) з оцінки ризиків, використання якої надасть змогу визначити поточні загрози, пов'язані з організованою злочинністю, її вплив на органи державної влади, місцевого самоврядування, суспільство в цілому, а також чинники, що спричиняють подальшу діяльність організованих злочинних груп, оцінити (передбачити) характер можливих загроз [9];

- розвиток служби освітньої безпеки, що є основною ланкою профілактики правопорушень серед учнівської молоді й неповнолітніх, та запровадження посад з покладанням на таких суб'єктів моніторингу ризиків безпечного середовища в повсякденних умовах та в разі виникнення надзвичайної ситуації (у США створено банк даних про осіб, що вчинили чи намагались вчинити насильство в школі; у Данії запроваджено програми School, Social workers, Police, за якими шкільні офіцери поліції проводять спеціальні курси для дітей, спрямовані на запобігання вчиненню злочинів, наркоманії, пропагування здорового способу життя; у більшості європейських країн, Ізраїлі та США до роботи у дитячому середовищі допускаються лише поліцейські, які пройшли спеціальні курси (з педагогіки та психології) [10];

- запровадження інноваційних технічних засобів у системі профілактики правопорушень, забезпечення публічної безпеки та порядку (безпілотних літальних комплексів, супутникових технологій, розгалуженої системи відеоспостереження «Безпечне місто», дорожніх контролерів, телеметрії, датчиків та інших спеціалізованих засобів);

- утвердження гендерного паритету в правоохоронній системі, особливо в зонах конфліктів і постконфліктної відбудови (підтримки миру), шляхом збільшення чисельності жіночого персоналу, оптимізації його роботи та підготовки (відповідно до Національного плану дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН №1325 «Жінки, мир, безпека», в Національній академії внутрішніх справ реалізовано проєкт «Розуміння маскулінності в секторі безпеки та оборони України», у рамках якого підготовлено рекомендації з узагальненням найбільш актуальних проблем у сфері гендерних відносин у системі МВС та напрацьовано конкретні пропозиції) [11].

Організаційне забезпечення реалізації безпекової політики у сфері внутрішніх справ потребує відповідних посадових компетенцій, що особливо стосується реалізації комплексу проблем міжвідомчого характеру (охорона прав і свобод людини; протидія злочинності; забезпечення

публічного порядку та безпеки; захист державного кордону; цивільний захист населення тощо). Значною мірою якісному виконанню таких завдань мала б сприяти наукова (консультативна) рада (в тому чи іншому форматі функціонує в структурі правоохоронних інституцій більшості європейських країн). Зазначене цілком відповідає п.12 Положення про Міністерство внутрішніх справ України [12]. При їх створенні важливо врахувати позитивний досвід і упущення в роботі подібних органів у попередні роки. Вважається, що об'єднання зусиль представників законодавчого корпусу, науковців і практиків дозволить більш цілеспрямовано і ефективніше:

- визначати і узгоджувати основні напрями розвитку наукової і науково-технічної діяльності, сприяти формуванню політики держави у сфері охорони суспільних відносин, захисту та охорони прав і свобод людини, забезпеченню публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху, а також охорони державного кордону, цивільного захисту та міграції, у тому числі з міжгалузевих питань функціонування ряду відомств;

- координувати роботу з апробації й упровадження в практику результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок;

- активізувати законопроектну роботу, адже з урахуванням рекомендаційних документів міжнародних інституцій, рішень Європейського суду з прав людини тільки цього року розроблено десятки законопроектів і пропозицій по рішенням Конституційного Суду і Верховного Суду з правоохоронних питань (серед напрямів законодавчого удосконалення роботи планується прийняття законів України «Про публічну безпеку і порядок», «Про муніципальну поліцію (варту)», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху та дотриманням правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів», «Про врегулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та боєприпасів», нові редакції законів України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» тощо);

- різносторонньо вивчати (з соціологічними опитуваннями і аналізом зарубіжної практики) досвід запровадження (реалізації) законодавчих інновацій у правоохоронній сфері із проведенням широких обговорень і дискусій, зокрема в форматі круглих столів і конференцій та в ЗМІ;

- удосконалити систему оцінювання ефективності діяльності органів правопорядку за оновленими критеріями, серед яких найбільш суттєвими вважається якість реагування на звернення громадян, активність у вирішенні поточних проблем населення певної території обслуговування, дієвість профілактичних заходів, інтенсивність робочих контактів з місцевими громадами та засобами масової інформації.

Серед найактуальніших проблем – централізація, оптимізація й уніфікація підготовки кадрів для комплектування служб МВС України, Національної поліції та інших правоохоронних відомств. Серед впливових факторів у цьому, як зазначають практики, на даний час, відсутність прогнозів кадрових потреб щодо кількості правоохоронців як в цілому, так в по конкретних спеціалізація, напрямах і по конкретних регіонах.

Координація такої роботи на рівні держави і окремо, з урахуванням специфіки на місцях не має належного унормування і не набула системності (утому числі щодо плинності кадрів, формування резерву нового прийому, організації освітнього процесу і важливих його складових, зокрема практик, стажувань і підвищення кваліфікації, розподілу випускників, закріплення і супроводження їх по службі). Зазначене особливо слід враховувати з огляду передачу функцій первинної професійної підготовки поліцейських закладам вищої освіти МВС.

В перспективі не виключається створення на базі МВС України або одного із відомчих вишів міжнародного центру координації запровадження кращих європейських практик підготовки правоохоронців (проект може бути реалізований за підтримки зарубіжних партнерів: КМЄС, Офіс Ради Європи, Асоціації європейських поліцейських коледжів тощо).

Висновки. Пріоритетним напрямом реалізації державної політики у сфері внутрішніх справ в умовах воєнного стану є забезпечення безпеки громад і територій від різнопланових внутрішніх і зовнішніх загроз. Сучасна модель внутрішньої безпеки має ґрунтуватися на переході від реактивного реагування до системи скоординованих превентивних заходів, що спирається на передовий досвід країн ЄС та НАТО. Впровадження західних трендів дозволить органам системи МВС ефективно нейтралізувати внутрішні загрози, знизити соціальну напругу та забезпечити стабільний розвиток держави на шляху до євроатлантичної інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Управління в системі Міністерства внутрішніх справ України в умовах реформування: монографія / В. О. Криволапчук, Л. М. Доля, О. Г. Циганов, та ін. Київ, 2017. 572 с.
2. Шатрава С. О. Дослідження адміністративних інструментів у сфері забезпечення національної безпеки правоохоронними органами / Сергій Шатрава, Ольга Міллер. *Національна безпека України: виклики та реалії сьогодення* : тези доп. учасників кругл. столу (м. Вінниця, 31 жовт. 2025 р.) : у 2-х ч. / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. прав. наук України. Вінниця : ХНУВС, 2025. Ч. 2. С. 92–94.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України № 287/2015. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
5. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні : монографія. Харків : Константа, 2018. 482 с.
6. Титаренко О. О. Зарубіжний досвід програмування протидії злочинності: можливості для України : монографія. К. : ФОП Маслаков, 2019. 192 с.
7. Костюшко О.П. Залучення громадян до охорони громадського порядку. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (103). С. 193–210.
8. Посібник з безпеки для журналістів. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381168/381168ukr.pdf>.
9. Санакоєв Д. Б. Імплементація європейської методології SOCTA в протидії організованій злочинності в Україні / Д. Санакоєв, А. Вашко, В. Єфімов. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 213–220. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022135
10. Про реалізацію експериментального проекту щодо посилення безпеки освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти в умовах правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1245-2024-п#Text>.
11. Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України за міжнародною методологією дослідження «Чоловіки та гендерна рівність», спеціальне видання: сектор безпеки в Україні. URL: <https://ukraine.unwomen.org/sites/default/files/2022-02/UKR.pdf>
12. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. Дата оновлення: 09.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>.

Дата першого надходження статті до видання: 05.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026